

A PRIMEIRA ARMADA DO REINO DE GALICIA

Por: José Mosquera

Os fenicios son os primeiros en establecer as grandes rutas da navegación comercial. Pola costa atlántica realizan o comercio selectivo do ouro e a prata pero o importante, segundo as crónicas, facíano co estaño procedente das Cassitérides, dez pequenas illas imaxinarias coas que trataban de ocultar aos posibles competidores a situación real dos xacementos deste mineral. Hoxe en día a arqueoloxía mostra como ao longo da costa occidental da península e nórdica de Europa, existen numerosas minas de estaño que foron explotadas polos fenicios e é nelas onde debe estar a orixe deste comercio. Roma, en plena expansión imperialista, decide controlar este tráfico navieiro, particularmente o do ouro, apoderándose dos seus xacementos. Fai desaparecer á fenicia Cartago e con elo as naves de comercio romanas poden cruzar con seguridade o estreito, alcanzando os portos galegas cando a agúa de Julio Cesar posa as garras sobre Brigantium, emporio do tráfico marítimo dos pobos do norte.

Co descender do tempo, entran na península os bárbaros, con pouca ou nula historia naval e despois os árabes. En Galicia, o primeiro árabe que entra é un fillo de Mucia no 716. Cando os árabes entraron na península, os reinos cristiáns estaban en período de formación e consolidación das súas fronteiras. Unha vez perdido o empuxe inicial dos invasores, chegaron ambos contendentes a establecer de maneira xeral unha relación do “eu axúdote se ti axúdasme”. Así vemos como Vermudo II, é proclamado rei de León polos condes galegos pero ao ser rexeitado polos nobres leoneses solicita a axuda de Almanzor a cambio dun forte tributo. Vermudo arrepiéntese e rompe con Almanzor e este, tamén co visto e prace dalgúns condes galegos, realiza razzias sobre Coimbra, León, Zamora, Iria Flavia,... e de Compostela se leva as campás a Córdoba.

Entre os numerosos árabes con querenza ás costas galegas, estaba Alí-ben-Memón, que durante anos estableceu un

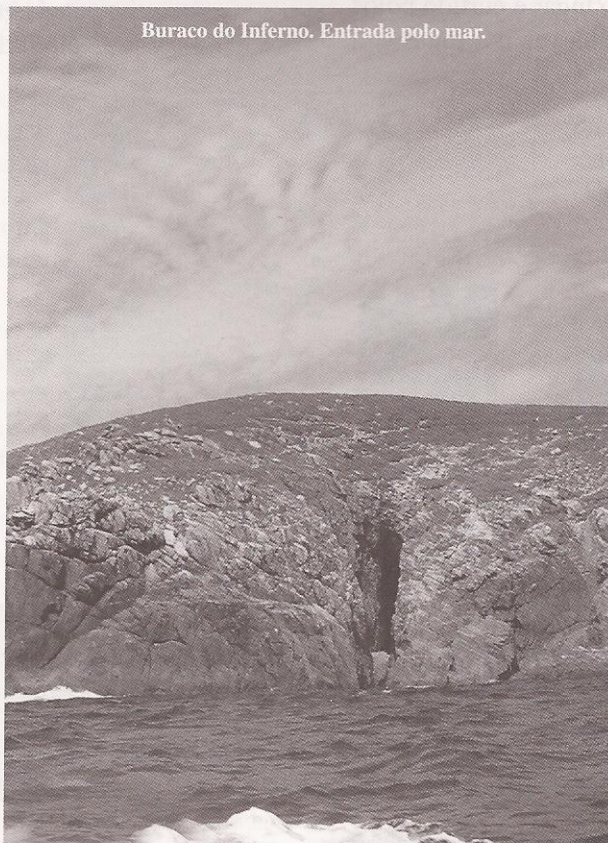
bloqueio naval ao litoral (basando) facendo base as súas naves nas illas de entrada ás rías. En Ons temos a lenda da existencia dun pasadizo que atravesa a Illa, con entrada polo Burato do Inferno si se fai dende arriba ou ben pola Cova do Inferno se é dende o mar. Os mouros fixérono para despistar ao inimigo e esconder os botíns das numerosas presas que facían por estas augas. Contemplando desde o interior o Buraco arrepiá pola maxestosidade das negras e húmidas paredes do seu natural.

Os que alí estiveron non atoparon, que se saiba, porta de acceso ao pasadizo e tampouco tesouro algún, pero non quere dicir que non existan, porque “habelos hainos”. Se se habilitase un elevador que permitise o acceso ao interior aumentaría o interese turístico do lugar. É impresionante contemplar como se achegan as ondas e oír o ruído que producen ao abrirse paso pola estreita brecha do cantil ata morrer aos pés do observador. De verdade que paga a pena.

Galicia non só se enfronta aos ataques dos árabes, tamén debe facelo contra os realizados polos pobos do norte, xenericamente chamados “normandos” e “viquingos”. Son expertos navegantes que traen naves a tingladillo e con formas parecidas ás galeras monorrems romanas. A invasión árabe e normanda da pé á imaxinación para tecer unha infinidade de lendas sen distinción da procedencia dos personaxes.

Sempre serán de “mouros” ou ben de “mouras”.

Os árabes portugueses tamén sofren o azote normando xa que despois de atacar os portos galegos, cóstean ao sur. Incluso atravesan o Mediterráneo chegando a Constantinopla. A mediados do século IX unha forte expedición, despois de desvastar a Bretaña francesa, desembarca preto de Gijón pero o rei Ramiro I de Asturias e tamén rei de Galicia por elección dalgúns condes galegos, devólveos ao mar. Intentan un novo desembarco preto da Torre de Hércules pero novamente son rexeitados por Ramiro I. Baixan pola costa e a emprenden coa Lisboa musulmá que non logran conquistar pero en Cádiz e Sevilla conseguen gran botín.

Buraco do Inferno. Entrada polo mar.

Curiosamente, un danés recibiu o sobrenome de “Gallego”: Galizu-Ulf. O mesmo honor correspondeulle ao primeiro xeneral romano que chegou ata o alto do monte Santa Tegra: Decio Juno Bruto, alias o “Galaico”.

As Rías Baixas, pola súa amplitude e o resguardo que ofrecen as súas ribeiras, producen mar e vento manexables para galeras e drakkars normandos, posto que ao ter estas naves unha relación grande entre eslora e manga, unido á grande forza que subministran os remos, permiten facer ataques e retiradas moi velozes. Durante anos, a ría de Arousa é sen dúbida a máis castigada das Rías Baixas porque enlazando co Ulla permite alongar a navegación ata a importante sede episcopal de Iria Flavia, mimada polos sagrados ríos Sar e Ulla e por privilexios rexios. En tempo do bispo D. Diego Xelmírez, fillo do lugar e curtido polos ventos mareiros, decide rematar dunha vez por todas con aqueles ataques á

zona da súa potestade, mediante dúas importantes actuacións; a primeira é defensiva, fortificando tanto o litoral como o interior, a segunda é eminentemente ofensiva ao establecer un acordo cos habitantes de Iria para construír un estaleiro e facer naves coas que enfrontarse aos atacantes no propio mar e non darlles opción ao

desembarco. Así consta que no ano 1111, “...como de costume...” saíron naves de Padrón para axudar a recuperar o castelo de San Paio de Leito, obtendo os mariños galegos sinalado triunfo sobre os piratas ingleses aos que fixeran bastantes cativos e tomaron abundante botín.

A vea militar de Xelmírez non lle permite durmirse sobre os loureiros e planea a construción de naves especialmente destinadas á guerra para que os irienses sexan os seus donos e tripulantes. Trae a Padrón, procedentes de Génova e Pisa, a mestres na construción de galeras e no seu manexo no combate naval. En 1115, rematan dúas galeras, de 27 metros de eslora por 6 de manga, con 12 remos por banda e tres homes por remo. Xelmírez órdea que se fagan á mar con xente armada, ao mando do xenovés Augiero, o seu

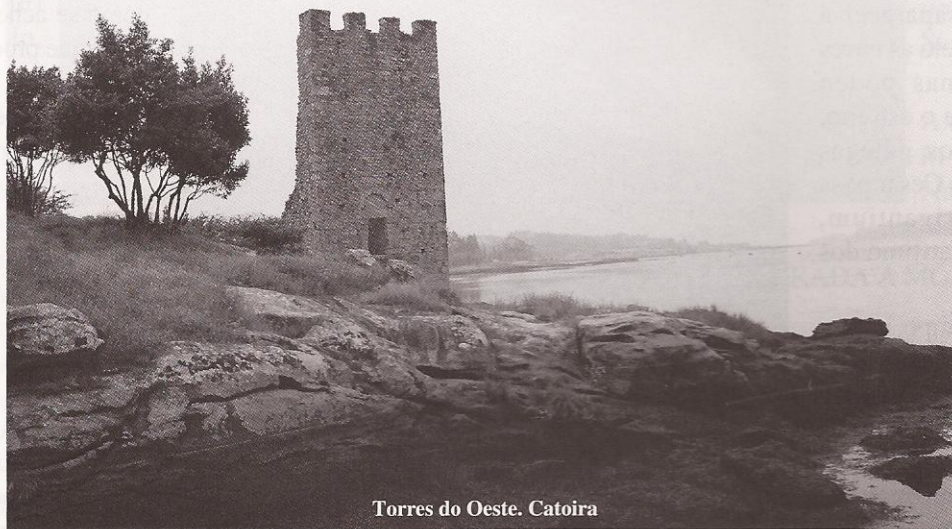
construtor. Son uns douscentos homes por galera co ánimo disposto a castigar as bases árabes que son o refuxio da piratería. Beamos o que nos relata ao respecto a Historia Compostelá da época de Xelmírez:

“--- incendiaron as súas moradas e mieses, abateron as árbores e viñedos, sen que perdoase a súa espada a homes nin a nenos; non se cansaban de queimar e destruír as súas mesquitas profanándoas á súa maneira. Apresan e destrúen, queiman as naves de transporte e as dos piratas avezados a cativar cristiáns e, por último, saciados os aceiros e recollido nas naves o ouro e a prata do rico botín, tornan aos seus fogares entoando himnos de ledicia en honra de Deus e do Apóstolo Santiago”.

Así de terribles eran aqueles tempos. O que é seguro é que o desquite polos agravios recibidos e o botín obtido na saída de castigo aliviaría a vida dos padroneses posto que

incluso devolveron ao bispo o importe das naves e entregáronlle a cuarta parte do capturado. Pero o esquecemento ven do brazo coa desidia e abandonadas as naves acabarán por esnaquizarse. Novamente ten que intervir Xelmírez construíndo unha terceira galera, maior que as anteriores. Gobernaraa o pisano Fuxón, un verdadeiro furón, pero mariño; sae

unha e outra vez á mar conseguindo abundantes botíns dos que a quinta parte se deben entregar á igrexa de Santiago. Á vista deste cambio de panorama os viquingos van calmándose e deciden establecer boas relacións coa curia compostelá e os levantadizos señores feudais. Os sarracenos, que van sendo pouco a pouco empuxados polos cristiáns cara ao sur, diminúen as incursións a Galicia, ata que desaparecen das nosas augas. Coa morte de Xelmírez, finaliza unha das etapas nas que Galicia reacciona ante os inimigos procedentes da mar poñendo coraxe e medios propios. A Xelmírez cóubolle a gloria de establecer á sombra das Torres do Oeste unha base naval con María militar propia. Esta armada de Xelmírez será a primeira das dúas Armadas de Galicia.

Torres do Oeste. Catoira